

EHEAROME2020

Комунике министара из Рима

A N E K C I I

EUROPEAN
Higher Education Area

bologna
process

ITALIAN BFUG SECRETARIAT
2018-2020

Translated within the Erasmus+ project “[IN-GLOBAL Enhancing Knowledge of the EHEA and Global Dialogue](#)” in 2023.

The original version of the Rome Communiqué and its annexes are available on the website of the European Higher Education Area:

<https://ehea.info/page-ministerial-conference-rome-2020>

**Co-funded by
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Принципи и смернице за јачање социјалне димензије високог образовања у Европском простору високог образовања (ЕХЕА)

Припремила БФУГ саветодавна група 1 о социјалној димензији

Увод

Комунике из Париза 2018. године препознаје потребу за усмеравањем држава чланица о томе како да дефинишу и спроводе политику за побољшање социјалне димензије Европског простора високог образовања (ЕХЕА). Овај документ износи основне принципе и смернице, за које верујемо да су од суштинског значаја за даљи развој друштвене димензије у високом образовању. Овај документ узима као полазиште дефиницију социјалне димензије из Лондонског комуника из 2007. године, односно да састав студентског тела који улази, учествује и завршава високо образовање на свим нивоима треба да одговара хетерогеном друштвеном профилу друштва у целини у земљама ЕХЕА-е. Саветодавна група за социјалну димензију такође превазилази претходно поменуто дефиницију и проширила је дефиницију наглашавајући да социјална димензија обухвата стварање инклузивног окружења у високом образовању које негује једнакост, разноликост и одговара потребама локалних заједница.

Принципи и смернице у оквиру овог документа допуњују стратегију Европског простора високог образовања (ЕХЕА) из 2020. године - „Проширивање учешћа за правичност и раст“¹, коју су министри усвојили у Јеревану 2015. године као средство за даље јачање социјалне димензије, док истовремено доприносе повећању квалитета у високом образовању. Друштвена димензија треба да повеже принципе приступачности, једнакости, различитости и укључености у све законе, политике и праксе у вези са високим образовањем на начин да приступ, учешће, напредак и завршетак високог образовања првенствено зависе од способности студената, а не од њихових личних карактеристика или околности изван њиховог директног утицаја. Имајући ово у виду, релевантне институције треба да подрже примену ових Принципа и смерница нудећи правни, финансијски, административни и информативни оквир који може да покрене процесе имплементације на локалном нивоу. Овај оквир ће промовисати инклузивне стратегије, које обезбеђују и специфичну подршку за рањиве, угрожене и недовољно заступљене студенте², као и нагласити шире мере и политике од којих студентска популација и особље запослено у високошколским установама могу имати обострану корист.

Повећано учешће рањивих, угрожених и недовољно заступљених група у високом образовању доноси веће бенефиције у погледу смањења пружања социјалне помоћи, побољшаних здравствених исхода и већег укључивања заједнице. Заједно, ове шире бенефиције одржавају кохезивна, демократска друштва у којима превладавају социјална правда, јавно добро, јавна одговорност и социјална мобилност. Дипломске квалификације које се испоручују ширем кругу грађана значе боље изгледе за запошљавање, веће зараде и преношење уважавања предности високог образовања на следећу генерацију и на њихове локалне заједнице. Осим испуњавања обавеза које је преузео ЕХЕА, заузимање холистичког и проактивног приступа побољшању социјалне димензије високог образовања додатно служи за убрзавање напретка у постизању „Циљева одрживог развоја УН-а“.

Ови принципи и смернице одређују смер за наредну деценију ЕХЕА за државне институције и високошколске установе да интегришу ове принципе у основне мисије високог образовања: учење и подучавање, истраживање, иновације, размена знања, институционално управљање и руковођење, као и у политикама за оснаживање садашњих, будућих студената и високошколског особља. Побољшање друштвене димензије превазилажењем проширених клаузула о приступачности и уместо тога

¹ Доступно на http://www.ehea.info/media/ehea.info/file/2015_Yerevan/71/5/Widening_Participation_for_Equity_and_Growth_A_Strategy_for_the_Development_of_the_SD_and_LLL_in_the_EHEA_to_2020_613715.pdf

² Рјечник појмова и дефиниција у вези са дефиницијама за рањиве, угрожене и недовољно заступљене студенте налази се на крају овог документа.

фокусирањем на концепт „не запоставити никога“ је кључни корак напред када желимо да ојачамо наша друштва и демократије.

Подршка различитим окружењима за учење је неопходна и треба је посматрати као улагање у друштво, а јавне власти треба да преузму одговорност како би осигурале да се предложени принципи и смернице расправљају, прилагођавају националним реалностима и примењују, да би се осигурала боља будућност за наше системе високог образовања.

Принципе у тексту испод треба схватити као изјаве на високом нивоу које служе као основа за концептуализацију различитих политика за унапређење социјалне димензије. Смернице су препоруке намењене саветовању креатора политика о томе како принципе треба применити у пракси. Дакле, целину овог документа не треба посматрати као листу за проверу, већ као основу за континуирано унапређење политика и њихову ефективну имплементацију на националном и институционалном нивоу.

Принципи

- 1. Социјална димензија треба да буде централна у стратегијама високог образовања на системском и институционалном нивоу, као и на нивоу ЕХЕА и ЕУ.** Јачање друштвене димензије високог образовања и подстицање једнакости и инклузије како би се одразила различитост друштва, одговорност је система високог образовања у целини и треба га сматрати трајном обавезом.

Смернице:

Стратешка посвећеност социјалној димензији високог образовања треба да буде усклађена са конкретним циљевима који се могу или интегрисати у постојеће политике високог образовања или развијати паралелно. Основни задатак ових циљева је проширење приступа, подршка учешћу и завршетку студија за све садашње и будуће студенте.

У процесу креирања стратегија треба да постоји свеобухватни дијалог између јавних власти, институција високог образовања, представника студената и особља те других кључних актера, укључујући социјалне партнере, невладине организације и људе из рањивих, угрожених и недовољно заступљених група. Овај свеобухватни дијалог има за циљ да обезбеди стварање инклузивних стратегија високог образовања које негују једнакост, различитост и одговарају на потребе шире заједнице.

- 2. Правни прописи или документи о политикама треба да допусте и омогуће високошколским установама да развију сопствене стратегије како би испуниле своју јавну одговорност према ширењу приступа, учешћу и завршетку студија високог образовања.**

Смернице:

Правни прописи и административна правила треба да омогуће довољну флексибилност у креирању, организацији и извођењу студијских програма како би се одражавала разноликост потреба студената. Високошколским установама треба омогућити да организују редовне и ванредне студије, флексибилне начине студирања, комбиновано и учење на даљину, као и да признају претходно признато учење (ППУ), како би се задовољиле потребе разнолике студентске популације.

Јавне власти треба да промовишу признавање претходног неформалног и информалног учења (РПЛ) у високом образовању, јер оно има позитиван утицај на проширење приступа, транзицију и завршетак, једнакост и инклузију, мобилност и запошљавање. РПЛ омогућава флексибилне начине целоживотног учења у читавом образовном сектору, укључујући и високо образовање. Имплементација РПЛ-а ће захтевати ефикасну сарадњу између система високог образовања, послодаваца и шире заједнице, а како би се то омогућило, национални оквири квалификација треба да олакшају транспарентно признавање исхода учења и поуздане процедуре осигурања квалитета.

3. Инклузивност целокупног образовног система треба да се побољша развојем кохерентних политика од образовања у раном детињству, преко школовања до високог образовања и током целоживотног учења.

Смернице:

Важно је створити синергију са свим нивоима образовања и сродним подручјима политике (као што су финансије, запошљавање, здравство и социјална заштита, становање, миграције итд.) како би се развиле мере које стварају инклузивно окружење у читавом образовном сектору које негује једнакости, разноликости и инклузију, и одговара потребама шире заједнице.

Политике социјалне димензије треба да подрже не само садашње студенте, већ и потенцијалне студенте у њиховој припреми и преласку у високо образовање. Учесће у високом образовању мора бити целоживотна опција, укључујући и одрасле особе који одлуче да се врате или уђу у високо образовање у каснијим фазама свог живота. Инклузивни приступ треба да укључи шире заједнице, високошколске институције и друге групе заинтересованих страна како би заједнички креирали путеве до високог образовања.

Једнакост, разноликост и инклузија треба да играју кључну улогу у обуци наставника основног и средњег образовања.

4. Поуздани подаци засновани на доказима неопходан су предуслов за побољшање социјалне димензије високог образовања. Системи високог образовања треба да дефинишу сврху и циљеве прикупљања одређених врста података, узимајући у обзир специфичности националних правних оквира. Треба развити адекватне капацитете за прикупљање, обраду и коришћење таквих података за информисање и подршку социјалној димензији високог образовања.

Смернице:

Да би се развиле ефикасне политике, неопходно је континуирано национално прикупљање података. У границама националних законских оквира, такво прикупљање података треба да пружи информације о саставу студентског тела, приступу и учешћу, напуштању и завршетку високог образовања, укључујући прелазак на тржиште рада након завршетка студија и омогући идентификацију рањивих, угрожених и недовољно заступљених група.

Да би се такво прикупљање података учинило упоредивим на међународном нивоу, рад на категоријама за прикупљање административних података који су релевантни за друштвену димензију треба да се развије на нивоу ЕХЕА путем Еуростудент-а или сличних истраживања. У циљу рационализације процеса и избегавања административног оптерећења јавне управе и високошколских установа, овај развој би требао узети у обзир постојеће националне праксе и релевантне процесе прикупљања података.

Такво национално прикупљање података могло би, где је то релевантно и потребно, бити допуњено високошколским институцијама које спроводе додатна истраживања, анкете и анализе како би боље разумеле рањивост, угроженост и недовољну заступљеност у образовању, као и транзиције студената у образовном систему.

- 5. Државни органи треба да имају политике које омогућавају високошколским установама да обезбеде ефикасно саветовање и усмеравање потенцијалних и уписаних студената како би проширили њихов приступ, учешће и завршетак студија високог образовања.** Ове услуге треба да буду кохерентне у целом образовном систему, са посебним освртом на прелазе између различитих образовних нивоа, образовних институција и на тржиште рада.

Смернице:

Органи јавне власти треба да створе услове који омогућавају сарадњу између различитих јавних институција које пружају услуге саветовања и усмеравања заједно са високошколским установама како би се створиле синергија и избегло дуплирање сличних услуга. Ове услуге треба да подржавају принципе јасноће и једноставности за корисника, јер крајњи корисници морају бити способни да их лако разумеју.

У оквиру разноликог студентског тела, посебну пажњу треба усмерити на студенте са физичким и психичким здравственим потешкоћама. Ови студенти треба да имају приступ стручној подршци како би осигурали свој успех у приступу и завршетку студија високог образовања. Посебан фокус треба ставити на превенцију психолошких изазова узрокованих организацијом студија и условима живота студената.

Јавни органи би такође требало да размотре успостављање институција омбудсмана које ће имати капацитет и знање да посредују у било каквим сукобима, посебно у вези са питањима правичности која могу настати током приступања, учешћа у високом образовању или сукоба који ометају завршетак студија.

- 6. Јавне власти треба да обезбеде довољно и одрживо финансирање, као и финансијску аутономију високошколским установама, омогућујући им да изграде одговарајуће капацитете за прихватање различитости и тиме допринесу једнакости и инклузији у високом образовању.**

Смернице:

Системи финансирања високог образовања треба да олакшају постизање стратешких циљева који се односе на друштвену димензију високог образовања. Институције високог образовања треба да буду подржане и награђене за постизање договорених циљева у проширењу приступа, повећању учешћа и завршетку студија високог образовања, посебно у односу на рањиве, угрожене и недовољно заступљене групе. Механизми за постизање ових циљева не би требало да имају негативне финансијске последице по основно финансирање високошколских установа. Системи финансијске подршке требали би да буду универзално примењиви на све студенте,

међутим, када то није могуће, јавни системи финансијске подршке студентима треба да буду првенствено засновани на потребама и треба да учине високо образовање приступачним за све студенте, подстичу приступ и пружају могућности за успех у високом образовању. Они би углавном требало да допринесу покривању директних трошкова студирања (накнаде и студијски материјал) и индиректних трошкова (нпр. смештај, који постаје све проблематичнији за студенте широм ЕХЕА због повећаних трошкова становања, трошкови живота и превоза итд.).

- 7. Јавне власти треба да помогну високошколским установама да ојачају своје капацитете како би одговориле на потребе разноврснијег броја студената и особља те створе окружење за инклузивно учење и инклузивну институционалну культуру.**

Смернице:

Државни органи треба да подрже и обезбеде адекватна средства високошколским установама да унапреде почетну и континуирану професионалну обуку за академско и административно особље како би им омогућили да раде професионално и равноправно са разноликим бројем студената и особља.

Кад год је то могуће, систем екстерног осигурања квалитета треба да се бави начином на који се друштвена димензија, разноликост, доступност, једнакост и инклузија одражавају у оквиру институционалних мисија високошколских установа, поштујући притом принцип аутономије високошколских установа.

- 8. Програми међународне мобилности у високом образовању треба да буду структурирани и имплементирани на начин који стимулише разноликост, једнакост и инклузију, а посебно треба да подстичу учешће студената и особља из рањивих, угрожених или недовољно заступљених средина.**

Смернице:

Међународна искуства кроз мобилност учења побољшавају квалитет исхода учења у високом образовању. Државни органи и високошколске установе требало би да свима обезбеде једнак приступ могућностима учења које нуде национални и међународни програми мобилности за учење и обуку, као и да се активно баве препрекама мобилности за рањиве, угрожене или недовољно заступљене групе студената и особља.

Поред даље подршке физичкој мобилности, укључујући потпуну преносивост бесповратних средстава и зајмова широм Европског простора високог образовања, јавне власти и високошколске институције треба да олакшају употребу информационих и комуникационих технологија (ИЦТ) како би подржале комбиновану мобилност и подстакле интернационализацију у својој земљи обухватањем међународне онлајн сарадње. Комбинована мобилност је комбинација периода физичке мобилности и периода онлајн учења. Таква онлајн сарадња се може користити за проширење исхода учења и побољшање утицаја физичке мобилности, на пример, окупљањем разноврсније групе учесника или за понуду ширег спектра опција мобилности.

9. Високошколске институције треба да обезбеде да ангажовање заједнице у високом образовању промовише различитост, једнакост и инклузију.

Смернице:

Ангажовање заједнице треба посматрати као процес у коме се високошколске институције ангажују са спољним заинтересованим странама заједнице како би предузеле заједничке активности које могу бити од обостране користи. Попут политика социјалне димензије, ангажовање заједнице треба да буде уграђено у основе мисија високог образовања. Требало би да се бави наставом и учењем, истраживањем, услугама и разменом знања, студентима и особљем, као и менаџментом високошколских установа. Такво ангажовање пружа холистичку основу на којој универзитети могу да се позабаве широким спектром друштвених потреба, укључујући потребе рањивих, угрожених и недовољно заступљених група, истовремено обогаћујући своје наставне, истраживачке и друге кључне функције.

Заинтересоване стране заједнице (нпр. локалне власти, културне организације, невладине организације, предузећа, грађани) треба да буду у могућности да се на смислен начин ангажују са актерима високог образовања кроз отворени дијалог. Ово ће омогућити истинско партнерство између универзитета и заједнице, које може ефикасно да одговори на друштвене и демократске изазове.

10. Јавни органи треба да се укључе у дијалог о политикама са институцијама високог образовања и другим релевантним актерима о томе како се горе наведени принципи и смернице могу превести и имплементирати како на националном систему тако и на институционалном нивоу.

Смернице:

Такав дијалог о политикама требао би да омогући развој мера прикладних сврси, које би требало да поштују институционалну аутономију, да избегну било какво непотребно административно оптерећење и на тај начин омогуће конкретан напредак према разноликости, једнакости и инклузији у високом образовању.

У оквиру горе наведених принципа и смерница, међусобна подршка и размена добрих пракси су од кључне важности међу земљама ЕХЕА-е, како би се олакшао напредак према инклузивности система високог образовања.

Речник појмова и дефиниције³

Овај појмовник дефинише три централна појма у овом документу, односно недовољно заступљене, угрожене и рањиве студенте. Дефиниције не треба схватити као правне дефиниције и стога нису у супротности са било којом постојећом законском регулативом, већ су намењене објашњењу појмова који се користе у садржају Принципа и смерница.

Недовољно заступљени студенти:

Група студената је недовољно заступљена у односу на одређене карактеристике (нпр. пол, старост, националност, географско порекло, социо-економско порекло, етничке мањине) ако је њен удео међу студентима мањи од удела упоредиве групе у укупној популацији. Ово се може документовати приликом уписа, током студија или приликом дипломирања. Појединци обично имају неколико недовољно заступљених карактеристика, због чега увек треба узети у обзир комбинације недовољно заступљених карактеристика („интерсекционалност“). Поред тога, недовољна заступљеност такође може утицати на различите нивое високог образовања – студијски програм, факултет или одсек, високошколску институцију, систем високог образовања.

Ова дефиниција је комплементарна са Лондонским комунике-ом, „да студентско тело које улази, учествује и завршава високо образовање на свим нивоима треба да одражава разноликост наше популације“, али је не покрива у потпуности.

Угрожени студенти:

Угрожени студенти се често суочавају са специфичним изазовима у поређењу са својим вршњацима у високом образовању. Ово може имати различите облике (нпр. инвалидитет, низак приход у породици, мала или никаква подршка породице, сироче, много промењених школа, ментално здравље, трудноћа, мање времена за учење јер студент мора да зарађује за живот или мора бринути о некоме). Угроженост може бити трајна, може се појавити с времена на време или само у ограниченом периоду.

Угрожени студенти могу бити део недовољно заступљене групе, али не морају. Стога, угрожени и недовољно заступљени нису синоними..

Рањиви студенти:

На пример, зато што болују од одређене болести (укључујући ментално здравље) или имају инвалидитет, зато што су малолетни, зато што њихова дозвола боравка зависи од успеха студија (а самим тим и од одлука појединих професора), зато што су под ризиком да буду дискриминисани. Ови студенти су рањиви у смислу да можда неће бити у стању да обезбеде своје лично благостање или да можда нису у стању да се заштите од повреде или искоришћавања, тако да им је потребна додатна подршка или пажња.

³ Овај појмовник је намењен само за потребе ових Принципа и смерница.

**Co-funded by
the European Union**

This translation is co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

